THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST - Telephones: TRINITY 6830-6831
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.

דער סענאט אויפ'ן טאג־ארדנונג

פון די אלע דעפארמען, וועלכע זענען אין די לעצטע יארען פראפאגאנדירט געווארען אין קאנאדע, איז לעצטע וואך איינע אנגענומען געווארען אין פארלאמענט. און אויב דער סענאט וועט עס־נים ארויסווארפען, וועט עס גלייך ווערען אנגעזען.

די אנגענומענע רעפארמע איז, אז קאבינעט מיניסטארען, וועלכע ווערען באשטימט, זאלען נים דארפען נאך אמאל דערוועהלט ווערען.

ווי דאס געזען איז יעצט, אז נאכדעם ווי פארלאמענט מיטגלידער ווערען דערוועהלט און א קאבינעט ווערט צוזאמענגעשטעלט פון די דערוועהלטע, דארפען די באשטימטע זיך ווענדען צו זייערע וועהלער, אום נאך אמאל דערוועהלט ווערען. דער געדאנק פון דעם איז געווען, אז דער דערוועהלטער איז בלויז אן איינפאכער פארלאמענט מיטגליד און נים קיין קאבינעט מיניסטער. אז דאס איז לעבערליך דארף נים איבערגעגעבן ווערען. ווייל אויב די וועהלער זענען צופרידען צו דערוועהלען דעם קאנדידאט אלס איינפאכען פארלאמענט מיטגליד, זענען זיי דאך מער צופרידען, אז זייער קאנדידאט זאל זיין א מיניסטער. אבער צו וואס ריידען וועגען לאנגיץ, ווען עס קעיסטירט א געזעץ, און פארשריבען שווארין אויף וויס.

מען האט אנגעהויבען ריידען וועגען איינפירונג דאס געזעץ נאך אין 1925. דאן האט מען אויך גערעדט וועגען רעפארמירען דעם קאנאדער סענאט, ווערבער ווערט מיט רעכט באטראכט אלס דער פאליטישער מושב זקנים. סענאטארען ווערען באשטימט פון דער רעגירונג, וועלכע איז אין מאכט, אין זיי זענען צום פאלק אין גאנצען נים פארענטוואורטליך. יעדער סענאטאר ווערט באשטימט אויפ'ן גאנצען לעבען אזוי, אז א סענאטאר פילט זיך פריי צו טאן אלעס וואס זיין הארץ גלוסט.

די באהארנוא אונטערזוכונג האט קלאר באוויזען ווי ווייניג פארענטוואורטליך סענאטארען זענען, און וויפיעל קארופציע עס קען זיך אנטוויקלען אין דעם רויטען קאמער.

אבער צו דעם איז נאך נים געקומען. עס האט לאנג גענומען ביז קאנאדע האט באקומען דאס רעכט צו אמענדירען איהר קאנסטיטוציע. און דאס איז דער ערשטער שריט, וועלכער איז געמאכט געווארען אין דער ריכטונג.

עס איז אבער א פרעהליכע דערשיינונג. דער אנהויב איז געמאכט געווארען און עס איז קיין צווייפעל נים אויב מען האט "אלף" געזאגט, וועט מען אויך "בית" זאגען.

ביי־וואהלען פאר קאבינעט מיניסטארען איז אפגעשאפט. כמעט אלע אין פארלאמענט האבען געשטימט דערפאר, קאנסערוואטיוון, לבעראלען, פראגרעסיוון און ארבייטער דעפוטאטען, ווייל זיי האבען געפילט, אז דאס איז א נויטיגע רעפארמע.

דער פארלאמענט ווייסט אויך אז דער סענאט דארף רעפארמירט ווערען, און ארבייט אין דער דאזיגער ריכטונג. אבער וואס שנעלער, אלץ בעסער. די פאסענדסטע געלעגענהייט פאר דעם איז יעצט.

צוויי סענאטארען זענען עפענטליך באשולדיגט געווארען אין פאליטישער קארופציע. דארטען, אין "רויטען קאמער" איז דער נעסט, און מען דארף עס אויסרייניגען.

דער סענאט שפילט דאך פאקטיש קיין ראלע נים אין דער געזעצגעבונג, צו וואס־טשע זיך שפילען, אלס אלטערטום־מנהגים?

די געלעגענהייט האט זיך געמאכט. די צייט איז רייף און דער ווילען איז אויך דא. מען דארף זיך בלויז ענערגיש נעמען דערצו און דעם סענאט אפשאפען.

דער שפאס וועגען ראטען־פארבאנד

א סך אמת'ן ווערען ארויסגעזאגט אין שפאס, זאגט אן אלטער גלייבווארט.

דער אלטער דזשארדזש בערנארד שאו האט נים איינמאל אריינגעזאגט דער קאפיטאליסטישער וועלט אין שפאס אזעלכע אמת'ן, אז עס האט געטראפען אין דער זיבעטער ריפ. געדענקט דאך אלע זיין "עפעל קארט". און אין א רעדע וועלכע ער האט געהאלטען ביי דער איופפירונג פון דער דערמאנטער פיעסע, האט ער זיך נים געשעהמט צו זאגען גאנץ אפען פאר א גרויסען עולם:

"איך בין אביסעל צו פריה און איהר זייט אביסעל צו שפעט געבוירען געווארען, ווייל וואס איר זעהט יעצט, און מיט וואס איר אמוזירט זיך, האב איך שוין מיט צענדליגע יארען צוריק געזעהן, נאר איר זייט נאך דאן בלינד געווען".

אין אנדערע ווערטער האט דער גרויסער בערנארד שאו זיך נים געשעהמט צו זאגען, אז דער עולם האט קיין שכל נים, אז זיי פארמאגען קיין דערישען שכל, נים אבטענדיג וואס זיי זענען שוין דערוואקסען.

דער זעלבער פריי־זאגענדער בערנארד שאו מאכט יעצט א רייזע איבער סאוויעטער־פארבאנד. דארטען וואו עס ווערט איינגעפירט סאציאליזם, און זיי דייטונגען גיבען איבער, האט זיך דזשארדזש בערנארד שאו אויסגעדריקט ווען ער האט באזוכט א סאוויעטען פאבריק אין מאסקווע, וואו מען האט אים אלעס דערקלערט וועגען דער ארבייט:

"וואס מער איך זעה די פראלעטאריער, אלץ מער דאנק איך גאט וואס איך בין נים קיין פראלעטאריער".

דאס האט, פארשטעהט זיך, שאו געזאגט אין א שפאס, און וואס איז דער אמת?

בערנארד שאו האט אויך געזעהן פראלעטאריער אין ענגלאנד. דאס איז אן "ארטיקעל". וועלכער פעלט אין ענגלאנד נים אויס. עס פעהלען דארטען נים אויס קיין האראפאשניקעס. געגנג איז צו זעהן ארבייטער ביי די ענגלישע האפענס, און אין ענגלישע קוילען מינען. דער גרויסער דראמאטורג האט זיי געוויס געזעהן אין אלע זייערע פארמען פון לעבען. פונדעסטוועגען האט ער זיך קיינמאל פריהער נים אויסגעדריקט, אז ער דאנקט גאט וואס ער איז נים קיין פראלעטאריער. זעהענדיג אבער די האראפאשניקעס, וועלכע בויען סאציאליזם, האט ער געמאכט די אויבענגעראכטע ברכה. פארוואס?

אלע ווייסען, די גאנצע וועלט ווייסט, אז נים אכטענדיג, אז אין ראטעקפארבאנד, דאס לאנד פון, און פאר דעם ארבייטער, איז נאך דעם ארבייטער ווייט פון צו זיין גוט. מען קען דאך נים דערווארטען, אז אין דער צייט פון רעקאנסטרוקציע זאל דעם שאפער נים זיין, איבערהויפט אין דער יעצטיגער צייט, ווען דער ראטעקפארבאנד האט נים קיין ציפיעל גוטע פריינט, וועלכע זאלען העלפען.

דאס אי זפארשטענדליך, אבער עס זאל זיין אזוי שלעכט, אז דזשארדזש בערנארד שאו זאל דארפען גאט דאנקען וואס ער איז נים קיין רוסישער ארבייטער. זייענדיג אין מאסקווע, מוז ווירקליך די לאגע פון דעם רוסישען ארבייטער זיין אן אונדערטרעגליכע.

דערצו דארף מען גוט פארגעסען, אז שאו האט נים איבעריג ליעב די קאפיטאליסטישע אָרדנונג. און אז שאו'ן האט מען אין ראטעקפארבאנד נים געוויזען די ספעציעל שלעכטע פאבריקען אדער ווערקשטאטען.

נים אומזיסט האט סטאלין א קער געטאן די ביז יעצטיגע פאליטיק און איינגעפירט דעם "נעפ". האט עס אבער דען געהאלפען, און צי קען עס העלפען?

וואס איך הער און זעה אין ארץ ישראל

דער הערצל טאג אין ארץ ישראל.

פון א פארטרעטער. (תל־אביב.)

די דערעפענונג פון דעם הערצל־צימער אין ירושלים. — די איינפאנטע טרויער־אקאדעמיע. — זכרונות פון דעם באזוך פון הערצל'ען אין ארץ ישראל. — תל אביב באעהרט הערצל'ס יאהרצייט מיט'ן אויפשטעלען א היים פאר'ן "מכבי".

איך בין ספעציעל געפאהרען די וואך קיין ירושלים צו דער פייערליכער דערעפענונג פון דר. הערצל'ס ארבייטס־צימער. דאס איז פארגעקומען כ' בתמוז, אין דעם טאג פון זיין פטירה. מען האט אהער געבראכט פון וויען דאס מעבעל און אלע זאכען, וועלכע האבען זיך דארט געפונען אין דעם צימער פונ'ם פארשטארבענעם מנהיג. און מען האט דאס אלץ צושטעלט אין א ספעציעלען צימער אינ'ם נייעם גרויסען בנין פון דעם אידיי שען נאציאנאל פאנד. דער צימער איז אבער א קליינער און די זאכען זענען דערווייל אויסגעשטעלט געווארען פראוויזאָרישׁ. אביסעל צו ענג, הגם לויט דעם זענען דא אויסגעלייגט און אויסגעשטעלט אויפ'ן טיש, כאכען דעם איינדרוק, אז מען מעגט האט אונז נאר וואס פארלאזט דער שעפער פון אונזער אויפלעבונגס באוועגונג איז שוין מעהר נישטא. צוקוקענדיג זיך צו דעם שרייב־טיש, צו די טעהלען, צו די ישנק מיט ביכער, צו די פארטרעטען פון הערצל'ען, פון זיין פאטער און מוטער אויף די ווענט, צו די בילדער און סטאטועטקעס, פיהלט מען ווי גם ווערט באנייט דער אלטער וועהטאנ.. די אלע קליינע רעאלע זאכען, וועלכע ענען דא אויסגעלייגט און אויסגעשטעלט אויפ'ן טיש, כאכען דעם איינדרוק, אז דער מענש האט אונז נאר וואס פארלאזט

צו מיין שוועסטער איז גאס

פון ליובא וואסערמאן. (ירושלים)

כ'האב דיך געזעהן א באָרוועסע,
אין רעגענדיגע נעכט פון שטורם,
דערצעהלט האבען מידע אויגען דיינע,
פון שכרות, זנות און יסורים.

איינגעהילט אין טראנטעס צופליקטע,
אין חרפה, אין שרעק און אין קויט,
דערצעהלסטו פון טונקעלע קעלערס,
פון הונגער, שווינדזיכט און טויט.

פון טאטעס גנבים, שכורים,
פון מאמעס וואס פארקויפען ס"לייב,
פון קינדער וואס וואקסען אין גאס
און שפילען זיך אין מאן און ווייב.

און איצט ביזטו הונגעריג, פארפרוירען,
קום זשע מיין שוועסטער צו מיר,
וועל איך ס'פנים דיר וואשען,
און טיילען מיין ביסען מיט דיר.

ער שעפער פון אונזער אויפלעבונגס באוועגונג איז שוין מעהר נישטא. צוקוקענדיג זיך צו דעם שרייב־טיש, צו די טעהלען, צו די ישנק מיט ביכער, צו די פארטרעטען פון הערצל'ען, פון זיין פאטער און מוטער אויף די ווענט, צו די בילדער און סטאטועטקעס, פיהלט מען ווי גם ווערט באנייט דער אלטער וועהטאנ.. די אלע קליינע רעאלע זאכען, וועלכע ענען דא אויסגעלייגט און אויסגעשטעלט אויפ'ן טיש, כאכען דעם איינדרוק, אז דער מענש האט אונז נאר וואס פארלאזט

און דאס ריהרט אונז ביז טרעהרען. אט דא ליגט זיין פעדער, זיין טינטער, זיין לעשער, דארט ליגט זיין שרייפט און דא שטעהט אפילו זיין שטענדער, פון וועלכען ער האט גערעדט צום אידישען פאלק אויפ'ן ערשטען ציוניסטישען קאנגרעס. און אט שטעהט א פשוט'ער שווארצער טיש, נישט געפאלערירט אפילו, צו וועלכען מען האט צוגעקלעבט א קליינע מעשענע טאפעל, א־גרויסער און וויכטיגער יחוס־בריעף: אט אויף דעם טיש האט הערצל געשריבען זיין אונשטערבליך בוך, זיין "יודען־שטאט"...

עס איז שוין טונקעל געווען אין דרויסען, ווען מיר האבען פארלאזט דאס הויז. אויפ'ן גרויסען שטיינערנעם בנין פון נאציאנאל פאנד לויכטען בולט גרויסע אותיות — א אילומינאציע פון עלעקטרישען ליכט, "אז איהר וועלען, וועט דאס נישט בלייבען קיין לעגענדע"...

* * *

ביינאכט איז פארגעקומען א טרויער־אוועגנט צוליעב הערצעל'ס יאהרצייט אין איינעם פון די גרעסטע זאלען אין ירושלים. געעפענט האט דעם אוועגנט דער פאעט שאול טשערניכאווסקי מיט קורצע ווערטער: מיר האבען בלויז איין ווילען — הערצל'ס ווילען, מיר האבען פאר זיך בלויז איין פאהן, הערצל'ס פאהן, וועלכע כ